

Bied zekerheid en veiligheid, verminder wantrouwen

Utrecht, 22 juli 2024

Input t.b.v. verkiezingsprogramma's Tweede Kamer Verkiezingen 2025

Beste schrijvers van het verkiezingsprogramma,

Graag geven wij als Landelijke Armoedecoalitie¹ u in deze brief input voor het op te stellen verkiezingsprogramma met betrekking tot de thema's armoede, schulden en sociale uitsluiting. Dagelijks zien de deelnemende partijen in de coalitie hoeveel mensen worstelen om rond te komen, zoals Rianne.

Rianne: 'Elke laatste week van de maand leef ik op drie koekjes per dag. Ik werk en krijg aanvullende bijstand. Maar ik kom er niet van rond, omdat de prijzen van de boodschappen, huur en energie steeds hoger worden.'

Voor ruim een half miljoen mensen in Nederland is de maand te lang om te kunnen rondkomen. Daarnaast moeten 1,2 miljoen Nederlanders leven van een inkomen net boven de armoedegrens en hebben weinig tot geen financiële buffer. Bij mensen die langer dan vier jaar in deze situatie verkeren verdiept de armoede zich steeds meer.²

Deze 1,7 miljoen mensen vragen zich – net als Rianne - vaak af hoe ze de rekeningen kunnen betalen en voldoende eten op tafel kunnen zetten. De stijgende kosten, beperkte toegang tot hulp en voortdurende onzekerheid leiden tot chronische stress. Dit heeft grote gevolgen. Het leidt tot een **slechtere gezondheid**: mensen in armoede leven gemiddeld 7 jaar korter en 15 jaar minder in gezonde levensjaren. Het leidt tot **kansenongelijkheid** onder kinderen. Het leidt tot een **grotere kloof in de samenleving** tussen mensen die mee kunnen doen en mensen die niet mee kunnen doen. Het leidt tot psychische klachten³, stress en meer risico op huiselijk geweld en dakloosheid. De groep mensen die niet rondkomt is zeer divers: het betreft gezinnen, ouderen, jongeren, werkenden, ondernemers, mensen met een psychische aandoening, chronische ziekte of beperking, mensen met een migratieachtergrond en alleenstaanden.

Zowel de mensen onder de nieuwe armoedegrens als die net daarboven bevinden zich in een zeer kwetsbare situatie.

Deze problematiek is niet nieuw. Al in de zomer 2023 adviseerde de Commissie Sociaal Minimum op verzoek van de Tweede Kamer dat de uitkering en het minimumloon met 7% zou moeten stijgen om te zorgen dat mensen in

¹ De Landelijke Armoedecoalitie is een netwerk van landelijke partijen die zich vinden in het gezamenlijke doel om armoede en schulden aan te pakken. Aangesloten zijn: Aedes, Alliantie Vrijwillige Schuldhulp, Armoedecoalitie Utrecht, Armoedefonds, Burgerkracht De Pijler, FNV, Gemeente Utrecht, Ieder(in), Landelijke Cliëntenraad Werk en Inkomen, MIND, Netwerk DAK, Sociaal Werk Nederland, Sociale Alliantie, SOMNL, SUN Nederland, Valente, Warm Rotterdam, Woonbond. De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de Armoedecoalitie inhoudelijk met kennis over wat werkt bij een effectieve aanpak van armoede en schulden.

² Aldus de nieuwe armoedefinitie CBS, SCP en Nibud, oktober 2024.

³ De kans op het ontwikkelen van een psychische aandoening is 3 x zo groot.

Nederland kunnen rondkomen en meedoen.⁴ Tot nu toe zijn er vooral kleine stappen gezet, met tijdelijke (kindgebonden budget, energietoeslag) en zwabberende (eerst bevrozing huur, daarna stijging zonder huurtoeslag mee te laten groeien) maatregelen. Dat is fnuikend. Hierdoor komen mensen in onvoorspelbare situaties terecht, en neemt het vertrouwen in de overheid nog verder af. Het ontnemt mensen de mogelijkheid om zelf regie te voeren en vooruit te plannen: 'Je wordt als een pingpongbal heen en weer geslingerd'.

Als Landelijke Armoedecoalitie brengen wij de volgende acties onder uw aandacht om daar in uw verkiezingsprogramma rekening mee te houden. Wij vragen u primair en met klem **de adviezen van de Commissie Sociaal Minimum onverkort over te nemen en te zorgen voor uitvoering**. Daarnaast roepen wij op een **integraal beleid** te voeren m.b.t. mensen in armoede, uitsluiting en schulden. Armoede gaat immers veel verder dan het niet hebben van geld.

Onze hoofdpunten zijn:

- 1 Neem een stevige doelstelling op in uw programma over het **terugdringen van armoede én een doelstelling om de ernst van armoede aan te pakken**. Zodat de mensen met de laagste besteedbare inkomens het meeste geholpen worden. Neem in de nieuwe armoededefinitie ook mensen met een negatief vermogen (schulden) mee, mensen die dak- en thuisloos zijn en ga uit van de werkelijke zorgkosten.
- 2 Mensen die afhankelijk zijn van een uitkering moeten zeker weten dat ze voldoende middelen hebben om tenminste alle noodzakelijke kosten van het bestaan te kunnen betalen. Dat is nu voor veel mensen niet het geval. Voer de **norm voor bestaanszekerheid** in, zoals opgesteld door de Commissie Sociaal Minimum, zodat mensen in Nederland met een laag inkomen, kunnen rondkomen en meedoen. Pas deze norm toe in de Participatiewet, Toeslagenwet, IOAW, AIO, UWV en bij de beslagvrije voet.
- 3 **Versimpel het systeem van toeslagen en inkomensondersteunende regelingen**, zodat het eenvoudig en overzichtelijk wordt, het inkomen van mensen voorspelbaar wordt en werken loont. Maak hier vaart mee. Zorg dat bewoners gedurende de transitie van het toeslagenstelsel gevrijwaard worden van de negatieve financiële gevolgen van de transitie. En stop met verrekenen achteraf.
- 4 **Schaf de vier weken zoektermijn voor jongeren volledig af**. Dit leidt veelal tot schulden en veel leed. **Schaf tevens de kostendelersnorm voor 27+-ers af**. Deze norm wordt door mensen ervaren als een boete op samenwonen. De norm houdt er geen rekening mee of de inwonende 27+-er wel of niet een eigen inkomen heeft. Hierdoor is de aanname dat kosten gedeeld kunnen worden en omlaag gaan niet altijd reëel. Juist in deze wooncrisis is het belangrijk om drempels weg te halen voor samenwonen of een kamer onder te verhuren.
- 5 **Doe landelijk wat landelijk kan**. Centraliseer een aantal gemeentelijke regelingen zoals het Instituut voor Publieke Economie⁵ adviseert. Zorg voor een collectieve ziektekostenverzekering inclusief mondzorg voor mensen met een laag inkomen, kinderopvang, laptop en meerkostenregelingen. Centraliseer de financiering van beschermingsbewind en beleg de rekening voor beschermingsbewind niet meer in het sociaal domein; de vermogensgrenzen voor kwijtschelden Waterschapsbelastingen en zorg dat mensen die compensatie krijgen of schadevergoeding hiervoor niet worden gekort op hun uitkering. Dat vergroot bestaanszekerheid, vermindert ongelijkheid tussen gemeenten en scheelt veel uitvoeringscapaciteit.

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/06/30/een-zeker-bestaan-rapport-i-commissie-sociaal-minimum> en <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/09/28/een-zeker-bestaan-naar-een-toekomstbestendig-stelsel-van-het-sociaal-minimum-rapport-ii>

⁵<https://static1.squarespace.com/static/62096977df64021ea6e3d494/t/67af00c2acd4624164f005b9/1739522247286/20250214+Armoedebelaid+-+Rapport+-+Webversie.pdf>

6 **Waarborg kinderrechten**, zodat kinderen zelfstandig toegang hebben tot sociale zekerheid als niemand anders in hun levensonderhoud kan voorzien.

7 Zorg voor **voldoende sociaal werkers** in de wijken die naast bewoners staan en hen helpen bij het vinden van de weg in het woud van regelingen. Gebruik de kennis en kunde van sociaal werkers om niet-gebruik tegen te gaan. Hun impact is groot.⁶ Geef **betaalde ervaringsdeskundigheid** een serieuze plek in alle stappen van ontwikkeling en uitvoering van beleid. Biedt daarnaast ruimte aan informele vrijwilligersorganisaties. Zij zijn cruciaal voor mensen in armoede. Ze zijn present, bieden een luisterend oor, denken mee en bieden hand- en spandiensten. Dat levert bewoners de nodige rust, waar vanuit ze weer aan hun toekomst kunnen bouwen.

8 Creëer perspectief voor mensen om uit de uitkering te komen en een zelfstandige toekomst op te bouwen. Zowel voor jongeren als volwassenen. Het **bouwdepot voor jongeren**⁷ biedt hiervoor goede mogelijkheden. Daarnaast is het belangrijk om een laagdrempelig re-integratiebeleid te voeren met de mogelijkheid tot het volgen van een **opleiding en duurzame uitstroom**.

9 **Houd kleine schulden klein en voer een sociaal incassobeleid**

Het aantal huishoudens met schulden neemt toe. Het is daarom belangrijk dat kleine schulden klein blijven. Bevorder dat bedrijven en organisaties werken met een **sociaal incassobeleid**, bijvoorbeeld volgens het **Keurmerk GBO**. Daarnaast is het bij sommige groepen uiterst lastig om de schulden op te lossen, denk aan ondernemers, mensen die dak- en thuisloos zijn of (ex-)gedetineerden. Ook zij verdienen het perspectief op een nieuwe start. Faciliteer dat de **schuldhulpverlening ook voor de “moeilijke” groepen een aanbod paraat** heeft. En investeer structureel in het vroegtijdig signaleren en oplossen van schulden. Bijvoorbeeld door voldoende begeleiding te bieden bij het vinden van de juiste hulpverlening.

10 Heb oog voor **mensen met een psychische aandoening, chronische ziekte en beperking**, zij maken extra kosten om deel te kunnen nemen aan de samenleving. Daarnaast hebben mensen met een medische urenbeperking vaak niet de mogelijkheid om het wettelijk minimumloon per maand te verdienen. Fulltime werken is voor hen namelijk geen optie. Maak daarom beleid dat ervoor zorgt dat werken gaat lonen, ook voor mensen met medische urenbeperking. Behoud daarnaast de **tegemoetkoming arbeidsongeschiktheid** en de IVA. En ontwikkel een **passend vangnet** voor mensen die nu tussen wal en schip vallen doordat zij geen toegang hebben tot de Wajong en de WIA.

Vergroot tevens de **toegang tot de zorg** voor mensen met een laag inkomen, door:

- a. De eigen bijdrage voor minima te maximeren evenals het totale aantal zorgkosten (bij de Zorgverzekering, Wlz en Wmo) per jaar. Dit voorkomt stapeling van zorgkosten.
- b. Het verplicht eigen risico in de Zorgverzekeringswet af te schaffen.
- c. Verruim het basispakket om uitstel en het mijden van zorg en daardoor oplopende zorgkosten te voorkomen. Bijvoorbeeld met fysiotherapie voor mensen die dat chronisch nodig hebben, met mondzorg, kraamzorg, brillen en orthodontie voor kinderen uit een gezin met een laag inkomen.
- d. Verlaag de eigen bijdrage op grond van de Wet langdurige zorg en zorg dat het zak- en kleedgeld voldoende is voor eigen uitgaven, participatie en ontwikkeling.

6 Zie: [https://sociaalwerknederland.nl/wp-content/uploads/2025/01/Onderzoeksrapport_Cigarbox - Impact_sociaal_werk_in_de_wijk.pdf](https://sociaalwerknederland.nl/wp-content/uploads/2025/01/Onderzoeksrapport_Cigarbox_-_Impact_sociaal_werk_in_de_wijk.pdf)

7 Het bouwdepot is een innovatieve interventie waarin jongeren zonder (t)huis een jaar lang een vrij te besteden schenking ontvangen van €1.150,- per maand om daarmee te leren bouwen aan hun toekomst. Het Bouwdepot werkt, zie [de analyse](#), en leidt tot duurzame uitstroom uit de bijstand.

11 Betaalbare woningen voor iedereen

- Zorg voor de bouw van voldoende sociale huurwoningen in alle gemeenten zoals is afgesproken in de regionale woondeals, minimaal 30% maar waar nodig meer.
- Schaf de winstbelasting (VPB en ATAD) af voor corporaties zodat ze extra kunnen investeren in nieuwbouw en verduurzaming en daarnaast de huren betaalbaar kunnen houden.
- Zet de regulering van de vrije sector huren door zodat huurders en woningzoekenden beter beschermd worden tegen woekerhuren.
- Zet erop in dat huurders het deel van het inkomen dat opgaat aan wonen de komende jaren zien dalen.
- Draai de bezuiniging op de huurtoeslag terug.
- Pak energiearmoede aan: bevorder de snelle verduurzaming van de woningvoorraad en geef daarbij voorrang aan woningen met slechte labels waar mensen met de laagste inkomens wonen. Zorg voor een plafond voor energielasten voor kwetsbare groepen mensen.

12 **Stimuleer publiek-private samenwerking** en investeer in samenwerking met maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties en noodhulpbureaus die mensen met urgente noden, armoede of schulden ondersteunen. Door deze samenwerking kunnen gemeenten hun bereik en bekendheid met bestaande voorzieningen onder inwoners vergroten. Door gebruik te maken van hun kennis en inzichten kunnen gemeenten bovendien hun beleid efficiënter inrichten.

13. Verbeter de **zorg en hulpverlening voor de groep (ex-)gedetineerden**. Jaarlijks komen 30.000 mensen uit de gevangenis, velen hebben schulden, geen betaald werk, soms geen huisvesting. Investeer in een betere re-integratie van ex-gedetineerden en ondersteun hen- nog voor vrijlating uit detentie- bij het vinden van werk. Op deze manier wordt recidive teggedrongen en kunnen mensen zinvol in de samenleving participeren.

Een nieuwe regering staat voor veel opgaven. Het herstel van bestaanszekerheid is cruciaal. Zonder zekerheid van inkomen, zorg en wonen, neemt het isolement van een grote groep mensen toe en daarmee de uitzichtloosheid en radeloosheid van veel mensen. Nú is het moment om woorden om te zetten in daden zodat deze groep mensen weer op volwaardige wijze mee kan doen en het vertrouwen in de overheid weer toeneemt.

Wij wensen u veel succes bij het schrijven van uw verkiezingsprogramma en nodigen u graag uit voor een werkbezoek om nader in te gesprek te gaan met ervaringsdeskundigen.

Hartelijke groet,

Jan van Leijenhorst, voorzitter Landelijke Armoedecoalitie

De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de Armoedecoalitie inhoudelijk met kennis over wat werkt bij een effectieve aanpak van armoede en schulden.

